

Л. Я. Брославська
Л. Я. Брославская
L. Ya. Broslavska

*Харківська гуманітарно-педагогічна академія
Харьковская гуманитарно-педагогическая академия
Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy*

**НОМИНАТИВНИЙ ПРОСТІР КОНЦЕПТУ WAR / ВІЙНА
В АМЕРИКАНСЬКІЙ МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ
НОМИНАТИВНОЕ ПРОСТРАНСТВО КОНЦЕПТА WAR / ВОЙНА
В АМЕРИКАНСКОЙ ЯЗЫКОВОЙ КАРТИНЕ МИРА
NOMINATIVE SPACE OF THE CONCEPT WAR
IN AMERICAN PICTURE OF THE WORLD**

Концепт WAR / ВІЙНА об'єктивується в американському художньому дискурсі лексемою *war* (*n.*) та її сорок одним синонімом.

Номінативний простір концепту на вербальному рівні постає як лексико-семантичне поле «War», мотивоване інтегральною семою, що входить до внутрішньої форми «знешкодити, воювати, перемогти». За своїми диференційними семами усі компоненти можна структурувати у вигляді трьох мікрополів «State of Armed Conflict», «Situation of Antagonism» і «Art of War». Мікрополе «State of Armed Conflict» мотивоване семантичною ознакою «стан збройного конфлікту», що об'єктивує вороже військове протистояння двох або більше сторін з метою подолання одне одного або захоплення переваги. До складу мікрополя «State of Armed Conflict» входять розширення «Period of Hostilities», «Particular Armed Conflict», «Legal State of War». Мікрополе «Situation of Antagonism» поєднано гіперсемою «ситуація протистояння», що вказує на стан неозброєної відкритої конфронтації. До складу мікрополя «Situation of Antagonism» входять розширення «Campaign», «Business Struggle» «Contest» і «Quarrel». Мікрополе «Art of War» поєднує лексеми-синоніми зі спільним значенням «методи / мистецтво ведення війни», що вказує на теоретичні знання про війну та їх реалізацію у професійній діяльності.

Компоненти поля, що входять до складу мікрополя «State of Armed Conflict», утворюють центр лексико-семантичного поля «War», лексеми, що входять до складу мікрополів «Situation of Antagonism» і «Art of War», формують периферію поля.

Ключові слова: концепт, номінативний простір, лексико-семантичне поле, американська мовна картина світу.

Концепт WAR / ВОЙНА объективирруется в американском художественном дискурсе лексемой *war* (*n.*) и ее сорок одним синонимом.

Номинативное пространство концепта на вербальном уровне выступает в качестве лексико-семантического поля «War», мотивированного интегральной семой, что входит во внутреннюю форму «обезвредить, воевать, победить». По своим дифференциальным семам все компоненты можно структурировать в виде трех микрополей «State of Armed Conflict», «Situation of Antagonism» и «Art of War». Микрополе «State of Armed Conflict», мотивировано семантическим признаком «состояние вооруженного конфликта», что объективирует враждебное военное противостояние двух или более сторон с целью преодоления друг друга или захвата преимущества. В состав микрополя «State of Armed Conflict» входят расширения «Period of

Hostilities», «Particular Armed Conflict», «Legal State of War». Микрополе «Situation of Antagonism» об'єднено гіперсемой «ситуация противостояния», що указує на стан невооруженої відкритої конфронтації. В склад микрополя «Situation of Antagonism» входять розширення «Campaign», «Business Struggle» «Contest» і «Quarrel». Микрополе «Art of War» об'єднує лексеми-синоніми з загальним значенням «методи / мистецтво ведення війни», що указує на теоретичні знання о війні і їх реалізацію в професійній діяльності.

Компоненти поля, що входять в склад микрополя «State of Armed Conflict», образують центр лексико-семантичного поля «War», лексеми, що входять в склад микрополей «Situation of Antagonism» і «Art of War», формують периферію поля.

Ключевые слова: концепт, номінативне простір, лексико-семантичне поле, американська мовна картина світу.

The concept WAR is released in American artistic discourse by the lexeme *war* (*n.*), which has forty one synonyms, belonging to different parts of speech.

The semes, combined according to the similar characteristics, form the nominative space of the concept, which appears as the lexical-semantic field «War» at the verbal level. It is motivated by the integrated seme, which is included into the inner form «neutralize, fight, win». According to their differential semes all components can be structured in three microfields «State of Armed Conflict», «Situation of Antagonism» and «Art of War». Each microfield is structured on the basis of the center – periphery and characterized by the included subcomponents, that are combined and partially overlap. It determines the radial-chain system of the lexical-semantic field «War». The microfield «State of Armed Conflict», motivated by the semantic feature «state of armed conflict», which releases a hostile military confrontation between two or more parties to overcome one another or capture benefits. The microfield «State of Armed Conflict» includes the subcomponent «Period of Hostilities», motivated by the seme «period of warfare», which indicates the period of warfare, the subcomponent «Particular Armed Conflict», where a specific military conflict gets the nomination - a proper name, written from the capital letter, and the subcomponent «Legal State of War», motivated by the semantic feature «official state of war, declared at the diplomatic level». The microfield «Situation of Antagonism», motivated by the semantic feature «conflict situation», that indicates the status of unarmed open confrontation. The microfield «Situation of Antagonism» includes the subcomponent «Campaign», motivated by the seme «campaign against / for something», which indicates an organized struggle against negative phenomena of a society, the subcomponent «Business Struggle», motivated by the seme «competition in business», that actualizes different manifestations of conflict / competition in business, the subcomponent «Contest», motivated by the semantic feature «rivalry / competition» (in sports, etc.) between two or more parties, and the subcomponent «Quarrel», motivated by the seme «bitter argument / quarrel / disagreement». The microfield «Art of War» combines synonymous with the meaning «methods / art of war», which indicates the theoretical knowledge about a war and its realisation in professional activities.

The components of the field, making up the microfield «State of Armed Conflict», form the center the lexical-semantic field «War», lexemes, which are part of microfields «Situation of Antagonism» and «Art of War», form the periphery of the field.

Keywords: concept, nominative space, lexical-semantic field, American picture of the world.

Сучасна лінгвістика виходить із розуміння концепту як ментального утворення, абстрактної сутності, що втілює досвід сприйняття фізичного об'єкта, певної події у свідомості людини й ширше – у картині суспільства.

Об'єктом нашого дослідження є номінації концепту WAR / ВІЙНА – одного з ключових концептів сучасної американської мовної картини світу (далі – МКС).

Предметом дослідження обрано номінативний простір концепту WAR / ВІЙНА в МКС американців.

Мета цієї роботи полягає у побудові номінативного простору концепту WAR/ ВІЙНА в МКС американців.

Концепт WAR / ВІЙНА об'єктивується в американському художньому дискурсі лексемою *war* (*n.*) та її синонімами, разом з тим «концепт є значно ширшим, ніж лексичне значення» [3, с. 6], тобто значення однієї лексеми. У свою чергу, «концепти є посередниками між словами та екстралінгвістичною дійсністю, значення слова не може бути зведене тільки до одного концепту» [8, с. 395–396], але ключова лексема найбільш повно його об'єктивує: вона включає найбільшу кількість сем – мінімальних неподільних одиниць, що вмішують значення слова [6, с. 133]. Семи, у свою чергу, включають семантичні розширення. Центральною та головною у структурі семи є гіперсема – спільна сема, яка є властивою багатьом одиницям класу [2, с. 450].

Семи, груповані за спільними характеристиками, утворюють номінативний простір концепту, який на вербальному рівні постає як лексико-семантичне поле (далі – ЛСП) – «множина слів, які об'єднані спільним змістом, або, кажучи більш конкретно, мають спільну нетривіальну частину у тлумаченні» [6, с. 158]. Мовні одиниці відображають понятійну, предметну чи функціональну схожість явищ, які об'єктивуються ними [4, с. 99]. Зв'язки між лексемами, що більшою чи меншою мірою презентують певний концепт, можна графічно зобразити через польову структуру. Поле – провідна структура, що організовує тезаурус мови [7, с. 69]. ЛСП є «ієрархічною структурою великої кількості лексичних одиниць, що об'єднані спільним (інваріантним) значенням і відбивають у мові певну понятійну сферу. Воно є складним переплетінням елементів різних частин мови, що показують, як результати пізнавальної діяльності мислення фіксуються у мові.

До ядра поля належать лексеми, семний склад яких найбільш повно характеризує інтегральні ознаки поля [1, с. 47–48]. На периферії розташовані одиниці з найменшим набором цих ознак та наявністю диференційних сем. Разом з тим окремі лексеми різняться за диференційними ознаками, утворюючи мікрополя у межах більш широкого поля, хоча між окремими полями «не завжди існують чіткі межі, а окремі слова потрапляють до багатьох різних семантичних полів» [6, с. 168], тобто має місце часткове накладання (перетин) мікрополів.

На сьогоднішній день найбільш поширене тлумачення ЛСП акцентує такі властивості: 1) семантичні відносини (кореляції) між словами, що складають його; 2) системний характер цих відносин; 3) взаємозалежність і взаємовизначеність лексичних одиниць; 4) відносна автономність поля; 5) безперервність позначення його змістового простору; 6) взаємозв'язок семантичних полів у межах усієї лексичної системи (усього словника та тезауруса) [4, с. 99].

За нашими даними аналізу словників і тезаурусів англійської мови виокремлено 41 синонім лексеми *war* – імені концепту WAR / ВІЙНА: *altercation* (*n.*), *antagonism* (*n.*), *argument* (*n.*), *attack* (*n., v.*), *battle* (*n., v.*), *belligerency* (*n.*), *blockade* (*n., v.*), *bloodshed* (*n.*), *campaign* (*n., v.*), *clash* (*n., v.*), *combat* (*n., v.*), *competition* (*n.*), *conflict* (*n., v.*), *contention* (*n., v.*), *contest* (*n., v.*), *crusade* (*n., v.*), *defence* (*n.*), *disagreement* (*n.*), *dogfight* (*n., v.*), *drive* (*n.*), *engagement* (*n.*), *enmity* (*n.*), *expedition* (*n.*), *fight*

(n., v.), *hostility* (n.), *hostilities* (n.), *insurrection* (n.), *massacre* (n., v.), *mission* (n.), *offensive* (n., adj.), *operation* (n.), *rebellion* (n.), *revolt* (n., v.), *riot* (n., v.), *rising* (verbal noun), *scuffle* (n., v.), *skirmish* (n., v.), *strife* (n.), *struggle* (n., v.), *quarrel* (n., v.), *warfare* (n.), що є прямими номінаціями концепту.

Ці лексеми відповідно до диференційних сем утворюють ієрархію – ЛСП «War», у якому ядро, подане лексемою *war* (n.) та її синонімами, мотивоване інтегральною семою, що входить до внутрішньої форми «знешкодити, воювати, перемогти». За своїми диференційними семами усі компоненти можна структурувати у вигляді трьох мікрополів «State of Armed Conflict», «Situation of Antagonism» і «Art of War».

Кожне мікрополе, у свою чергу, структуроване за принципом центр – периферія, характеризується наявністю субкомпонентів з подальшими розширеннями, що поєднані та частково перетинаються. Цей фактор визначає радіально-ланцюжковий устрій ЛСП «War».

1. Мікрополе «State of Armed Conflict» мотивоване семантичною ознакою «стан збройного конфлікту», що об'єктивує вороже військове протистояння двох або більше сторін з метою подолання одне одного або захоплення переваги.

До складу мікрополя «State of Armed Conflict» входять розширення:

1.1. розширення «Period of Hostilities», умотивоване семою «період ведення військових дій», яка вказує на період ведення військових дій. Його об'єктивують лексеми синонімічного ряду з домінантою *conflict* – *attack*, *battle*, *blockade*, *campaign*, *combat*, *defence*, *dogfight*, *fight*, *warfare*, *hostilities*, *bloodshed*, *engagement*, *expedition*, *massacre*, *mission*, *offensive*, *operation*, наприклад:

Now that armed conflict is done with for the moment, another kind of conflict has got under way. And this time it's going to be a battle to the death, and not only here in Germany, but all over Europe, the Far East, right across your world and mine, Herr Knau /COHA: Michael Straight, Carrington, 1960/;

1.2. розширення «Particular Armed Conflict», де конкретний військовий конфлікт одержує номінацію – власну назву, що засвідчує її написання з великої літери: *World War II* – *Gulf War*, *War of Independence*, *Vietnam War*, *Trojan War*, наприклад:

Today when Freyberg stands stiffly at attention during public functions he is often attended by a stumpy, square-jawed chap who is generally conceded to have been the bravest soldier in World War II /COHA: James A. Michener, Return to Paradise, 1951/;

1.3. розширення «Legal State of War» мотивовано семантичною ознакою «офіційний стан війни, проголошений на дипломатичному рівні». Його об'єктивують лексеми синонімічного ряду з домінантою *belligerency* – *hostilities*, *aggression*, наприклад:

According to the Constantinople Treaty of 1888, if there is a state of belligerency between Egypt and any other country, that country is not permitted to use the canal. Even if the Israelis ask for their cargoes to pass through in other flagships, we have the full legal right to prevent it /COHA: Sadat: Keeping Some Options Open, 1975/.

2. Мікрополе «Situation of Antagonism» поєднано гіперсемою «ситуація протистояння», що вказує на стан незброєної відкритої конфронтації. До складу мікрополя «Situation of Antagonism» входять розширення:

2.1. розширення «Campaign», умотивоване семою «кампанія проти / заради чогось», що вказує на організовану боротьбу з негативними явищами суспільства: *campaign* – *operation*, *attack*, *struggle*, *battle*, *defence*, *insurrection*, *movement*, *mission*, *crusade*, *drive*, *rebellion*, *revolt*, *rising*, *riot*:

*They attacked my business methods, and that's here the newspaper campaign against me started. I was a traitor /COHA: William Carlos Williams, *In the Money*, 1940/;*

2.2. розширення «Business Struggle» мотивовано семою «суперництво у бізнесі», що актуалізує різні прояви протистояння / конкуренції у бізнесі. Це розширення номінують лексеми: *struggle – competition, rivalry, warfare*, наприклад:

It acts to accentuate the struggle for pecuniary reputability by visiting with a sharper disapproval all short coming and all evidence of shortcoming in point of pecuniary success [ABBY Lingvo];

2.3. розширення «Contest» мотивовано семантичною ознакою «суперництво /змагання» (у спорті тощо) між двома або більше сторонами: *contest – contention, competition, defence, rivalry, fight, warfare, tug-of-war*:

But in a contest between a Human and a Green Warrior; I know where I'd put my money [ABBY Lingvo];

2.4. розширення «Quarrel», мотивовано значенням «запекла суперечка / сварка / незгода» і втілюється лексемами: *quarrel – antagonism, argument, altercation, disagreement, clash, strife, hostility, enmity, scuffle, skirmish*:

*Now for God's sake don't let's start a quarrel over that /COHA: Eric Knight, *This Above All*, 1941/.*

3. Мікрополе «Art of War» поєднує лексеми-синоніми зі спільним значенням «методи / мистецтво ведення війни», що вказує на теоретичні знання про війну та їх реалізацію у професійній діяльності. Це розширення зумовлюють лексеми: *science – business, strategy, tactics, maneuvers*:

*He studied the science of war – the fundamental laws of which are as immutable as those of any other science – a fact which is always forgotten in peace times by civilians /COHA: *Saturday Evening Post*: Boothe Clare, *Ever Hear of Homer Lea*, 1941/.*

У цілому елементи трьох мікрополів та відповідних розширень ЛСП «War» частково накладаються та утворюють зони перетинів (рис. 1).

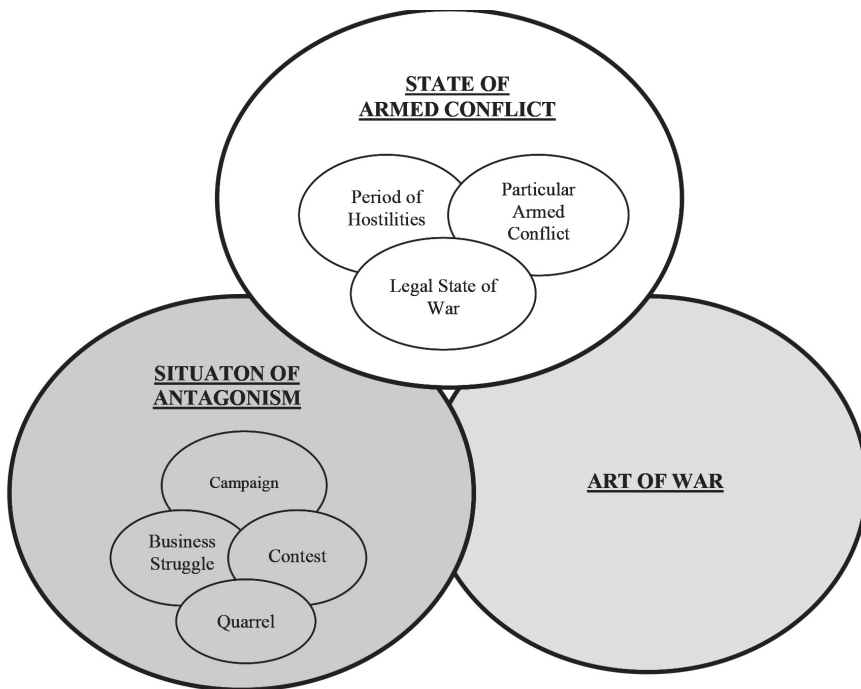

Рис.1. Лексико-семантичне поле «War»

Як свідчить наше дослідження, ЛСП «War» має 41 лексему, які належать до різних частин мови, та виступають синонімами імені концепту WAR / ВІЙНА лексеми *war* (*n.*). Вони мотивовані інтегральною семою «знешкодити, воювати, перемогти», яка входить до внутрішньої форми слова. Компоненти поля, що входять до складу мікрополя «State of Armed Conflict», утворюють центр ЛСП «War», лексеми, що входять до складу мікрополів «Situation of Antagonism» і «Art of War», формують периферію поля.

Перспективою дослідження є порівняння семантичного простору номінацій концепту WAR / ВІЙНА в американській МКС та семантичного простору номінацій ідіоконцепту WAR / ВІЙНУ дискурсі Е. Гемінгвея.

Бібліографічні посилання

1. **Бондарко А. В.** Принципы функциональной грамматики и вопросы аспектологии / **А. В. Бондарко**. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 208 с.
2. **Иванян Е. П.** Общее языкознание. Теория языка. Ч. 2. : курс лекций. – 2-е изд., стер. / Е. П. Иванян. – М. : ФЛИНГА, 2013. – 463 с.
3. **Карасик В. И.** Культурные доминанты в языке / В. И. Карасик // Языковая личность: культурные концепты. – Волгоград-Архангельск, 1996. – 260 с.
4. **Кобозева И. М.** Лингвистическая семантика : учебное пособие / И. М. Кобозева. – М. : Эдиториал УРСС, 2000. – 352 с.
5. **Кобозева И. М.** Лингвистическая семантика : учебник / И. М. Кобозева. – Изд. 4-е, стереотип. – М. : Либроком, 2009. – 352 с.
6. **Кронгауз М. А.** Семантика : учебник для вузов / М. А. Кронгауз. – М. : Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2001. – 399 с.
7. **Шейна И. М.** Лексико-семантическое поле / как универсальный способ организации языкового опыта И. М. Шейна // Русская филология. – 2010. – № 2. – С. 69–72.
8. **Cruse D. A.** Prototype theory and lexical semantics // in Tsohadzidis S. L. (ed.) Meaning and prototypes : studies in linguistic categorization. – London : Routledge, 1991. – P. 382–402.

Надійшла до редколегії 09.11.2015